

รัชกาลที่ 4 ทรงยกเลิกจิ้มก้อง เหตุล้าม (ตั้งใจ) แพลพลาด ทำจีนเข้าใจว่าไทยเป็นเมืองขึ้น

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4)

ผู้เขียน สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์

เผยแพร่ วันอังคารที่ 2 กันยายน พ.ศ.2568

รัชกาลที่ 4 ทรงยกเลิกจิ้มก้อง เหตุล้ามไทย-จีน (ตั้งใจ) แพลพลาด ทำจีนเข้าใจว่าไทยเป็นเมืองขึ้น

ความสัมพันธ์ไทย-จีน มีมาเนิ่นนานหลายร้อยปี โดยเฉพาะการค้าในระบบบรรณาการ หรือการค้าแบบ “จิ้มก้อง” ที่สร้างกำไรมหาศาลให้ฝ่ายไทยมาหลายศตวรรษ

กระทั่งเมื่อเข้าสู่รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ทรงมีรับสั่งให้ยกเลิกจิ้มก้อง ซึ่งหนึ่งในเหตุผลก็เพราะว่า ล้ามทั้งฝ่ายไทยและจีนต่างตั้งใจแพลพลาด

ทำไมต้องแพลพลาด? และแพลพลาดอย่างไร?

เรื่องรัชกาลที่ 4 ทรงยกเลิกจิ้มก้อง รศ. วรศักดิ์ มัทธโนบล ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์จีน เล่าในบทความ “ก่อนความสัมพันธ์ไทย-จีน ๕๐ ปี” ในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ฉบับกรกฎาคม 2568 ไว้ตอนหนึ่งว่า

เรือสำเภากจีน

ไทยมีความสัมพันธ์กับจีนภายใต้ระบบบรรณาการตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เรื่อยมาจนถึงกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 4 ช่วงแรกๆ ไทยยังคงส่งเครื่องบรรณาการในฐานะของก้านัล หรือที่เรียกอย่างล้าลองว่า “ของฝัก” ไปยังจีน

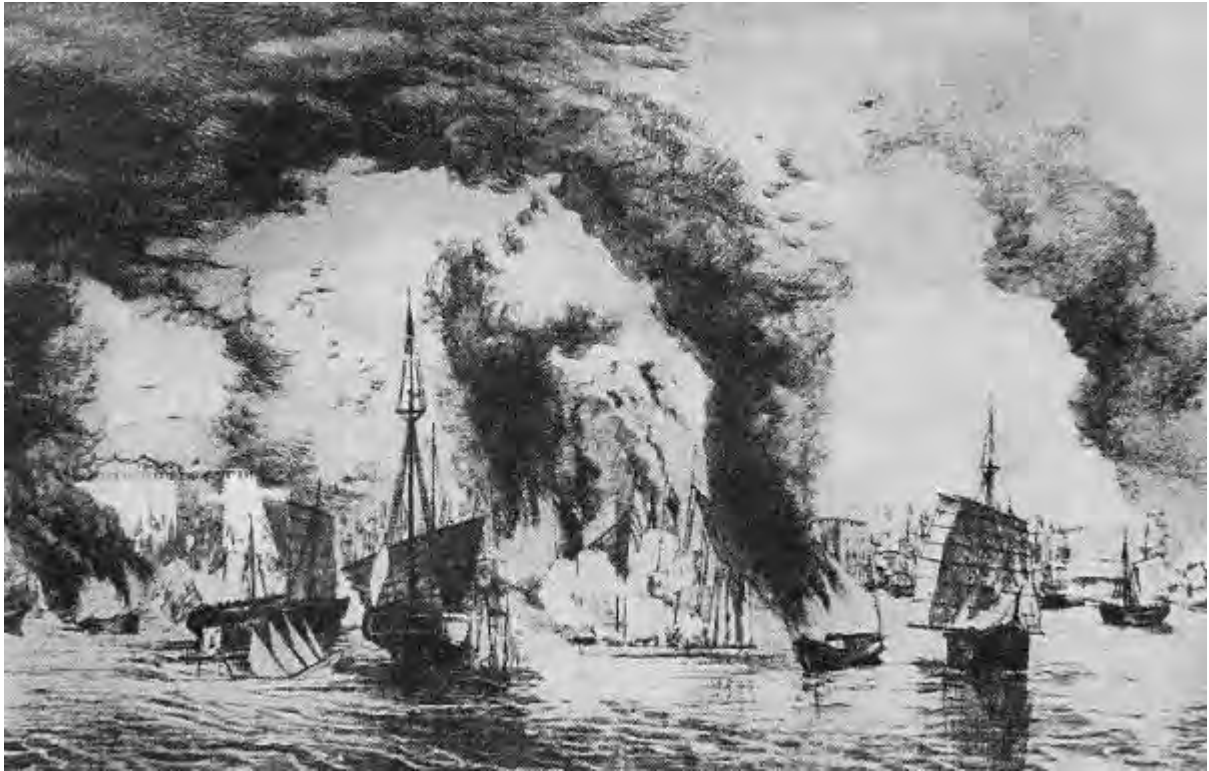
โดยหารู้ไม่ว่า เครื่องบรรณาการนั้นคือการแสดงความสวามิภักดิ์ต่อจีนในฐานะเมืองขึ้น

ที่เป็นเช่นนี้กล่าวกันว่า เป็นเพราะล้ามไทย-จีน ไม่ได้แปลความในราชสาส์นของทั้ง 2 ฝ่ายอย่างตรงไปตรงมา ในกรณีที่แปลราชสาส์นจากจีน ล้ามก็จะไม่แปลข้อความที่ว่า จีนยอมรับที่ไทยเป็นเมืองขึ้นของตน แต่จะแปลว่าจีนยอมรับไมตรีจากไทย

ส่วนราชสาส์นจากไทยที่ขอมิตรีกับจีน ล้ามก็จะแปลว่า ไทยขอสวามิภักดิ์เป็นเมืองขึ้นของจีน เป็นต้น กระทั่งครั้งหนึ่ง รัชกาลที่ 4 ทรงกลางแคลงพระราชหฤทัยว่า ราชสาส์นที่มีไปมาระหว่างกันมานานนั้น มีข้อความจริงๆ ว่าอย่างไร จึงทรงให้ล้ามที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยแปลตามความจริง

พระองค์จึงทรงทราบว่า ความสัมพันธ์ที่มีมานาน แท้ที่จริงแล้วไทยได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจีน จากการแปลที่ผิดเพี้ยนของล้าม

เหตุที่ล้ามต้อง (ตั้งใจ) แปลพลาด ก็ด้วยเกรงว่า หากพระเจ้าแผ่นดินไทยทรงทราบข้อความที่แท้จริงแล้ว ย่อมไม่ทรงพอพระราชหฤทัย จนอาจทำให้ความสัมพันธ์ไทย-จีน หยุดชะงักลงได้

ยุทธนาวีระหว่างกองทัพราชวงศ์ชิงกับกบฏไต้ผิง ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้ราชวงศ์ชิงอ่อนแอ (ภาพ : Wikimedia Commons)

เมื่อรัชกาลที่ 4 ทรงทราบความจริง ก็ไม่ทรงพอพระราชหฤทัยต่อความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน ปรากฏหลักฐานใน “ชุมนุมพระบรมราชาธิบาย ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ตอนหนึ่งว่า

“...ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินไทยในเวลาล่วงมาแล้วนั้น คิดเพลิดเพลินเกินนัก ด้วยว่าการค้าขายสำเภามีกำไรมาก และส่งเครื่องบรรณาการไปครั้งหนึ่งครั้งใด ก็มีกำไรมากกว่าบรรณาการของที่ส่งไป และพวกทูตานุทูตไทยออกไปเมืองจีนก็ได้เบี้ยเลี้ยงแต่หัวเมืองจีนต่างๆ นั้นๆ ก็จัดซื้อของที่ดีๆ ประหลาดๆ เอามาเป็นของถวายพระเจ้าแผ่นดินไทย แล้วกำนัลเสนาบดีไทย ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินในเวลาล่วงมาแล้วนั้น ไม่มีกระดากกระเดื่องว่าถูกพวกจีนล่อลวงให้เสียยศ จีนสั่งให้ไปกองเมื่อไรก็ไปเมื่อนั้น ถูกลวงทั้งกองทัพทั้งซื้อไม่มีอาย ขายหน้าโง่งมขายตลอดลงมาหลายชั่วอายุคน...”

เรื่องนี้เองเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้รัชกาลที่ 4 ทรงยกเลิกจิ้มก้องกับจีน

อย่างไรก็ตาม ยังมีสาเหตุที่สำคัญอื่นๆ อีก เช่น ช่วงที่รัชกาลที่ 4 ทรงขึ้นครองราชย์ ตะวันตกเข้าคุกคามจีนอย่างหนัก ทั้งในจีนยังเกิดกบฏใหญ่ที่กินเวลายาวนานกว่า 10 ปี ซึ่งทั้งหมดล้วนบั่นทอนเสถียรภาพของราชวงศ์ชิงให้ยิ่งอ่อนแอ

หลังจากนั้น แม่จิ้นจะ “ทวงก้อง” จากไทย แต่ไทยก็ไม่คิดจะส่งไปอีกเลย

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 2 กันยายน 2568

https://www.silpa-mag.com/history/article_157534